

Diarienummer: DO 2025/4608
Handling: 2025.44079

fi.remissvar@regeringskansliet.se
alicia.eklund@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Folkbokföringsverksamhet, biometri och brottsbekämpning (SOU 2025:75)

Diskrimineringsombudsmannens (DO:s) yttrande är avgränsat till de delar av förslagen som aktualiserar DO:s uppdrag att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund.

Sammanfattning

DO vill uttrycka att det är positivt att betänkandet konsekvent beaktat proportionalitetsprincipen och innefattar resonemang om risker för diskriminering samt förslag för att minska dessa risker. Baserat på att utredningen synliggör risker för diskriminering kopplat till förslaget om utökad användning av biometriska uppgifter menar DO att det är nödvändig att den testverksamhet som föreslås provas och utvärderas innan ny lagstiftning på området kan aktualiseras.

Synpunkter på vissa förslag

Utökade befogenheter i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet (12.6 och särskilt 12.6.13)

Utredningen beskriver risker med förslaget att verkställa tvångsmedel och tvångsmedelsliknande åtgärder och föreslår avgränsningar för att minska risken att tvångsmedel används på ett oproportionerligt eller felaktigt sätt.

DO bedömer att utredningens förslag om att ge Skatteverket utökade möjligheter att verkställa tvångsmedelsliknande åtgärder kan innebära risker för diskriminering. Åtgärderna kan i praktiken komma att tillämpas selektivt och oproportionerligt ofta riktas mot personer med utländsk bakgrund. Det finns även en risk för etnisk profilering, där misstankar om oriktig folkbokföring kopplas till vissa namn, bostadsförhållanden eller områden.

Mot bakgrund av komplexiteten i de situationer där tvångsmedel kan aktualiseras föreslår DO att förslagets konsekvenser tydligare analyseras utifrån ett diskrimineringsperspektiv i Regeringskansliets fortsatta beredning. Analysen bör omfatta hur utvidgade tvångsmedel kan påverka

individer i samhället som riskerar att utsättas för diskriminering och åtgärder för att förebygga diskriminering. En åtgärd för att minska riskerna som föreslås i utredning är att befogenheten att verkställa tvångsmedel endast ska få utövas av en tjänsteperson som innehar en befattning som är förenad med sådan behörighet och som har genomgått den utbildning som Skatteverket föreskriver. Kunskap om diskriminering och diskrimineringslagen är särskilt viktig för personer som ges utökade befogenheter. DO föreslår därför att utbildning om diskriminering ingår i den utbildning som Skatteverket föreskriver.

Utvidgade möjligheter att lagra och använda biometriska uppgifter (26.9)

Utredningen föreslår att Skatteverket ges utökade möjligheter att samla in, behandla och lagra biometriska uppgifter såsom fingeravtryck och ansiktsbilder för identitetskontroll inom folkbokföringen.

Hantering av biometriska uppgifter kräver inte alltid automatiserade system. Men i takt med en utveckling där bearbetning och analys av data allt oftare görs med hjälp av AI system medför förslaget risker att beakta.

DO har i olika sammanhang identifierat att användning av AI-system kan leda till systematisk diskriminering¹. Som framgår av remissynpunkter på förslagen i den tidigare promemorian Ds 2024:11 medför användandet av AI-system för ansiktsgenkänning problem kopplat till bias och diskriminering. DO noterar att denna typ av biometrisk identifiering har nära likheter med AI-stöd för ansiktsgenkänning, vilket i tidigare remissvar (Ds 2025:7) har bedömts medföra särskilt hög risk för diskriminering.

DO konstaterar att utredningen i viss utsträckning analyserat risker för diskriminering vid användning av automatiserad biometrisk teknik. Exempelvis lyfts risk för felaktigheter eller bias i tekniken kopplat till hudfärg och kön. Utredningen pekar även på att om förslag från andra utredningar blir verklighet kan denna utrednings förslag om behandling av biometrisk information användas i större utsträckning än vad denna utredning har i uppdrag att titta på. Även detta behöver beaktas i fortsatt beredning.

Utredningens förslag innebär en reglering som gör skillnad mellan EES-medborgare och tredjelandsmedborgare när det gäller möjligheten att lagra ansiktsbilder, fingeravtryck och biometriska uppgifter samt möjligheten att överklaga Skatteverkets beslut om lagring. Enligt DO finns det naturligtvis

¹ Se till exempel DO:s rapport 2023:6 AI och risker för diskriminering i arbetslivet.

dock liknande integritetsskyddsskäl för såväl tredjelandsmedborgare som för EES-medborgare. DO ställer sig, utifrån ett likabehandlingsperspektiv, därför frågande till om det är lämpligt med en sådan differentierad reglering.

Utredningen resonerar också kring skyldigheter vad gäller åtstramningar av integritetsskyddsskäl för EES-medborgare och menar att ”det med fog kan hävdas att liknande skäl gör sig gällande beträffande tredjelandsmedborgare”². DO anser därmed att en enhetlig reglering för alla oavsett medborgarskap, utifrån ett likabehandlingsperspektiv, bör bli föremål för fördjupad behandling i den fortsatta beredningen.

Vidare noterar DO att vissa föreslagna tekniska lösningar, särskilt de som avser biometrisk identifiering, omfattas av kommande regler i EU:s AI-förordning. Förslagen i betänkandet analyseras dock inte i relation till AI-förordningen vad gäller skyldigheter för system med hög risk.³

Enligt DO:s bedömning kan det inte uteslutas att utökade befogenheter och möjlighet att lagra biometriska uppgifter kan leda till diskriminering kopplat till personers etniska tillhörighet med konsekvenser för de som drabbas. DO instämmer med utredningen att en testverksamhet och grundlig analys av risker för diskriminering i samband med testet är avgörande för att bedöma lämpligheten i att genomföra förslaget i sin helhet. DO anser att detta är ett nödvändigt avgörande steg i arbetet framåt ifall regeringen väljer att gå vidare med förslaget.

Behov av förstärkt diskrimineringsskydd

Liksom i remissvaret över Ds 2025:7 vill DO framhålla att svensk rätt i dagsläget inte till fullo skyddar mot diskriminering vid myndighetsutövning, exempelvis från Skatteverket, Migrationsverket eller Polisen. Föreslagna åtgärder förstärker behovet av att utvidga diskrimineringslagens tillämpningsområde till att omfatta även sådan verksamhet. Detta bör beaktas innan förslagen genomförs.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen för utvecklings- och analysenheten Cecilia Narby efter föredragning av utredaren Madeleine Kaharascho Fridh. I den slutliga handläggningen har också sektionschefen Lars Lindgren och experten Björn Brodin deltagit.

Cecilia Narby

² Utredningen, s 455 i avsnittet om proportionalitetsbedömning.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689.